



UTBILDNING I SVENSKA FÖR INVANDRARE

DISKUTERA

Kursplan för utbildning i svenska för invandrare

Det här diskussionsunderlaget riktar sig till dig som undervisar inom utbildning i svenska för invandrare. Syftet med materialet är att lärare ska få en djupare förståelse för och förtrogenhet med kursplanens innehåll som grund för undervisningens planering och genomförande.

Materialet är tänkt att användas som underlag för diskussioner kollegor emellan eller som reflektionsfrågor för den enskilde läraren. Det kollegiala lärandet där lärare tillsammans analyserar och utvärderar sin undervisning kan fungera som ett viktigt verktyg för att utveckla undervisningen och diskussionsunderlagen kan med fördel användas som en del i detta arbete. Vissa frågeställningar rör inte bara lärarens uppdrag utan även utbildningens uppdrag i stort och kan då diskuteras med såväl andra lärare, som studie- och yrkesvägledare och ansvariga för utbildningen.

Diskussionsunderlaget innehåller ett urval av frågeställningar och materialet gör därmed inte anspråk på att vara heltäckande. De frågeställningar som presenteras kan snarare ses som utgångspunkter för vidare diskussioner och reflektioner kring kursplanen i undervisningen. Några av frågeställningarna är dock relativt omfattande och materialet kan med fördel delas upp och användas vid flera tillfällen.

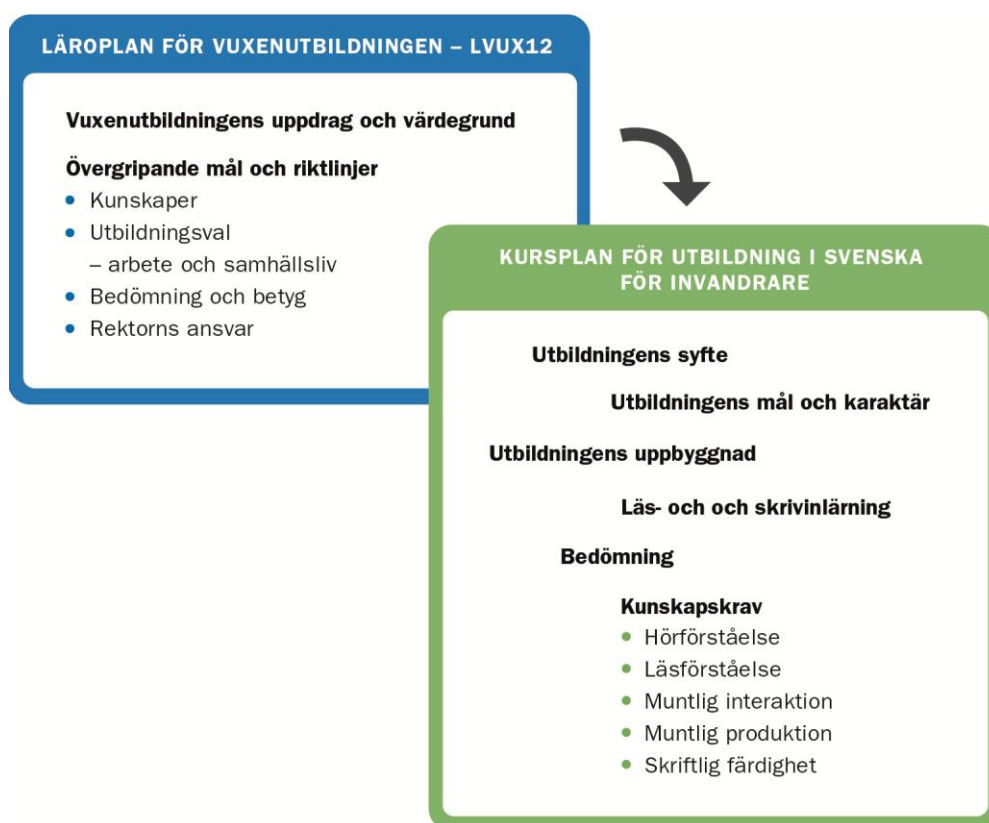
Diskussionsunderlaget innehåller frågeställningar som rör kursplanens olika delar och har därför samma struktur som kursplanen med rubrikerna: *Utbildningens syfte*, *Utbildningens mål och karaktär*, *Utbildningens uppbyggnad*, *Läs- och skrivinlärning*, *Bedömning* och *Kunskapskrav*. Utdrag ur kursplanen och övriga styrdokument är kursiverade i texten.

Materialet är ett av flera stödmaterial som Skolverket tagit fram. Diskussionsunderlaget är tänkt som ett komplement till *Utbildning i svenska för invandrare – kursplan och kommentarer* som finns tillgänglig på Skolverkets webbplats, www.skolverket.se. Det finns på webbplatsen även annat material som kan komplettera dessa båda material – se ytterligare lästips på sidan 8.

Kursplan och läroplan

Förordning (SKOLFS 2012:13) om kursplan för utbildning i svenska för invandrare är uppdelad i sex delar: *Utbildningens syfte*, *Utbildningens mål och karaktär*, *Utbildningens uppbyggnad*, *Läs- och skrivinlärning*, *Bedömning* och *Kunskapskrav*. En utförligare beskrivning av kursplanens olika delar finns i *Utbildning i svenska för invandrare – kursplan och kommentarer*.

Förordning (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen, Lvux12, innehåller gemensamma delar för hela vuxenutbildningen rörande uppdrag och värdegrund samt övergripande mål och riktlinjer. För att förstå undervisningens uppdrag är det angeläget att läsa kursplanen och läroplanen tillsammans.



Kursplanens innehåll

I skollagen (2010:800) uttrycks att *målet för utbildning i svenska för invandrare är att vuxna invandrare ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.* I samband med de övergripande målen står det att *utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.* Syftet med utbildningen definieras som *att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket.* (22 kap. 2-3 §§) I kursplanen återkommer specificerade beskrivningar av såväl utbildningens syfte som mål och karaktär.

Utbildningens syfte

Syftestexten i kursplanen definierar vad utbildningen är, vem den riktar sig till liksom utgångspunkten för utbildningen. I syftestexten framgår vilka krav som ställs på utbildningen för att eleven ska kunna utveckla de kunskaper och färdigheter som anges.

- I syftestexten anges exempelvis att en elev *ska få lära sig och utveckla ett funktionellt andraspråk* och att *utbildningen ska ge språkliga redskap för kommunikation och aktivt deltagande i vardags-, samhälls- och arbetsliv.* Vilka fler syften lyfts fram i kursplanen för utbildning i svenska för invandrare? Hur kan du arbeta för att tydliggöra vad utbildningen syftar till, såväl för dig själv som för eleven?
- Elevers vardags-, samhälls- och arbetsliv skiljer sig åt. Vad innebär ett funktionellt andraspråk och språkliga redskap i olika situationer? Hur kan din undervisning ge eleven möjlighet att *få lära sig och utveckla ett funktionellt andraspråk* och *få språkliga redskap för kommunikation och aktivt deltagande i vardags-, samhälls- och arbetsliv?*
- Utbildningen ska bland annat anpassas till elevernas kunskaper och erfarenheter. Hur kan du synliggöra de erfarenheter och kunskaper eleven har med sig för såväl dig själv som för eleven? Fundera över hur du kan arbeta med detta både i början av kursen men också under kursens gång.
- I kursplanen uttrycks individens behov som utgångspunkt för utbildningen. I Lvux12, avsnitt 1. *Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund* står det att *hänsyn ska tas till de enskilda elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå* och det betonas att det finns *olika vägar att nå målen.* Hur planerar du din undervisning så att den riktar sig till elever med olika erfarenheter, livssituationer, kunskaper och studiemål? Hur kan både din undervisning och utbildningen i stort individualiseras konkret för att skapa olika vägar att nå målen?
- Utbildningen ska planeras och utformas tillsammans med eleven. Utbildningen ska kunna kombineras med andra studier eller aktiviteter. Hur möjliggörs detta i den verksamhet du arbetar? Hur kan din undervisning utformas så att den inte bara kan *kombineras* med andra aktiviteter utan även *stödjer* de andra aktiviteterna?

Utbildningens mål och karaktär

I skollagen definieras det övergripande målet för utbildning i svenska för invandrare. I kursplanen specificeras sedan målet för utbildningen. Målet för utbildningen är långsiktigt och sätter ingen begränsning för elevens kunskapsutveckling. I kunskapskraven specificeras sedan de kunskaper som krävs för respektive betyg i varje kurs.

Målet är i kursplanen uttryckt i punktform med olika kompetenser och perspektiv som samverkar och kompletterar varandra för utveckling av elevens språkliga förmåga. I löpande text definieras sedan utbildningens karaktär och fler kompetenser som eleven ska utveckla inom ramen för utbildningen. De kompetenser som nämns har ingen inbördes rangordning.

- I skollagen uttrycks att målet för utbildning i svenska för invandrare bland annat är att eleverna *ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling*. Hur kan du arbeta för att låta de övergripande målen från skollagen vara tydliga genom kurserna för såväl dig själv som för eleven? Vad betyder det för din undervisning att syftet bland annat uttrycker att eleven med sin kunskap och kompetens ska stärka sin ställning i arbets- och samhällsliv?
- I *Utbildningens mål och karaktär* finns, både i punktform och i löpande text, kompetenser som eleven ska utveckla. Hur relaterar de olika kompetenserna till utbildningens syfte?
- Målet för utbildningen är att eleven ska utveckla alla de kompetenser som anges. Hur lägger du upp din undervisning så att eleven ges förutsättningar att utveckla samtliga kompetenser? Hur kan du arbeta för att på ett konkret sätt synliggöra och tydliggöra målet för eleven?
- De två första punkterna handlar om att eleven ska utveckla *sin förmåga att läsa och skriva svenska* samt *sin förmåga att tala, samtala, läsa, lyssna och förstå svenska i olika sammanhang*. Hur kan du utifrån dessa förmågor planera din undervisning så att varje elev *utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt* (3 kap. 3 §, skollagen)?
- En av målets punkter innebär att *eleven ska utveckla ett gott uttal*. Vad innebär ett gott uttal i förhållande till begreppen kommunikativ språkförmåga och ett funktionellt andraspråk? Hur kan du arbeta för att stödja eleven att utveckla denna kompetens?
- Inom utbildningen är målet att eleven också ska *utveckla sin kompetens att använda olika digitala verktyg och hjälpmedel för information, kommunikation och lärande*. Vad skulle kunna vara relevanta hjälpmedel för att stödja en elevs språkutveckling – för olika elever, på olika kurser och i olika sammanhang? Hur kan du utforma din undervisning så att eleven utvecklar sin kompetens att använda digitala verktyg och hjälpmedel?
- Att utveckla inlärnings- och kommunikationsstrategier för den fortsatta språkutvecklingen är en av kompetenserna som nämns. Vilka olika slags inlärningsstrategier kan eleven använda sig av? Vilka slags kommunikationsstrategier kan vara aktuella? Hur skulle du kunna arbeta för att medvetandegöra eleven om olika inlärnings- och kommunikationsstrategier och utveckla användningen av dem?

I Lvx12 tas fler perspektiv upp som ska belysas i den utsträckning det är relevant för den aktuella utbildningen. Dessa är *entreprenörskap, företagande och innovation, det etiska perspektivet, miljöperspektivet, ett internationellt perspektiv samt det historiska perspektivet*.

- På vilka sätt kan du som lärare belysa dessa perspektiv i förhållande till de olika kurserna inom utbildningen?

Utbildningens uppbyggnad

Utbildningens uppbyggnad beskrivs utifrån utbildningens struktur med studievägar och kurser samt förhållandet dem emellan. Elevens bakgrund, förutsättningar och personliga mål avgör vilken studieväg och vilka kurser som hon eller han ska läsa.

- De olika studievägarna vänder sig till personer med olika studiebakgrund och vana att studera. Vilka övriga förutsättningar kan beaktas vid val av studieväg och hur påverkar dessa studietakten och studiernas utformning? Hur påverkar elevens personliga mål val av kurser och studievägar?
- I Lvx12, avsnitt 1. *Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund* uttrycks det att en förutsättning för att eleven ska ges reella möjligheter att utöva inflytande på utbildningen är att utbildningens mål, innehåll och arbetsformer klargörs för eleven. Hur kan du klargöra skillnaden mellan de olika studievägarna och kurserna för en elev?
- I kursplanen anges att *bedömningen av på vilken nivå en elev ska påbörja sina studier utgår från en kartläggning av hans eller hennes kunskaper, förutsättningar och vad som i övrigt kan ha betydelse för möjligheterna att uppfylla kraven*. Hur kan en sådan kartläggning utformas och vad kan den innehålla för att ge ett tillräckligt underlag för att bedöma vilken nivå en elev ska påbörja sina studier på?
- Enligt kursplanen är intentionen att *alla elever ska ges möjlighet att studera till och med kurs D*. Samtidigt ska utbildningen *rikta sig till personer som har olika erfarenheter, livssituationer, kunskaper och studiemål*. Hur kan du som lärare utforma din undervisning för att stötta elever med olika erfarenheter, livssituationer och kunskaper så att eleven kan nå så långt som möjligt i sin språkutveckling i förhållande till sina mål med studierna?

Läs- och skrivinläring

Läs- och skrivinläringen beskrivs i kursplanen som en egen del av utbildning i svenska för invandrare för de personer som inte är funktionellt litterata och även för dem som inte behärskar det latinska alfabetet. Undervisningen får ske på elevens modersmål eller på något annat språk som eleven behärskar.

- För att färdigheterna ska hinna automatiseras kan läs- och skrivinläring pågå under hela den tid som eleven deltar i utbildning för svenska för invandrare. Hur kan läs- och skrivinläring samt språkinläringen i övrigt bäst utformas för att komplettera varandra? Hur kan den muntliga produktionen och interaktionen i kurserna utgöra ett stöd i läs- och skrivinläringen?

- Läs- och skrivinläringen får ske på elevens modersmål eller annat språk som eleven behärskar. Hur kan ni arbeta i er verksamhet med modersmål som ett komplement till inläringen av svenska språket?
- Under *Utbildningens mål och karaktär* nämns att eleven ska utveckla sin förmåga att använda relevanta hjälpmedel. Hur kan detta kopplas till en elev i behov av läs- och skrivinläring?

Bedömning

I denna del beskrivs utgångspunkten för bedömning. De fem aspekterna hörförståelse, läsförståelse, muntlig interaktion, muntlig produktion och skriftlig färdighet bildar tillsammans den helhet som ska bedömas. I kunskapskraven specificeras vad som ska uppnås inom var och en av de olika aspekterna.

I Lvx12, avsnitt 2.3 *Betyg och bedömning* står det att läraren vid betygssättning ska utnyttja *all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskrav som finns för respektive kurs, beakta sådana kunskaper som en elev har tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen, och utifrån de nationella kunskapskrav som finns för respektive kurs allsidigt utvärdera varje elevs kunskaper.*

- Läraren ska göra en helhetsbedömning av elevens språkliga förmåga med stöd i de fem aspekterna. Hur kan du allsidigt utvärdera en elevs kunskaper utifrån detta?
- Läraren måste vid bedömningen göra *en helhetsbedömning av elevens språkliga förmåga och utgå från vad eleven faktiskt klarar av språkligt*. Hur kan du utgå från vad eleven faktiskt klarar av språkligt och inte utgå från vad eleven inte kan? Hur kan du arbeta utifrån detta med elever i läs- och skrivsvårigheter?
- Läraren ska vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven. Hur arbetar du med att på olika sätt synliggöra elevens lärande under kursens gång, för dig själv och för eleven? Hur arbetar du med att kontinuerligt utvärdera, bedöma och dokumentera elevens kunskaper?
- Enligt kursplanen ska den språkliga korrektheten relateras till den innehållsliga och språkliga komplexiteten. Hur kan du förhålla dig till detta?
- Efter kurserna B, C och D följer ett obligatoriskt nationellt slutprov. Provet är ett bedömningsstöd för läraren vid betygssättning men är inget examensprov. Läraren ska vid betygssättning därutöver utnyttja alla tillgänglig information om elevens kunskaper. Vilken betydelse har det nationella slutprovet för din bedömning vid kursens slut och vilken betydelse ger du andra uppgifter och aktiviteter som genomförts under kursens gång? Hur kan du försäkra dig om att de bedömningar du gör av elevs kunskaper är så rättvisa och likvärdiga som möjligt?

Kunskapskrav

Kunskapskraven står i relation till utbildningens syfte och mål. För utbildning i svenska för invandrare är kunskapskraven formulerade utifrån aspekterna hörförståelse, läsförståelse, muntlig interaktion, muntlig produktion och skriftlig färdighet och specificerade för kurserna A till D. Till kunskapskraven hör dels en inledande mening

som beskriver kursens övergripande språkliga nivåer och kontexter, dels preciseringar av vilka kunskaper som krävs för betygen E, C och A skrivna i löpande text med fetmarkerade ord, så kallade värdeord. Kunskapskraven ger en beskrivning av vilka kunskaper som ska prövas och hur de ska värderas.

Kunskapskraven är konstruerade utifrån de olika kunskapsformer som beskrivs i Lvux12, avsnitt 1. *Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund*. Där uttrycks att *kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra*. Enligt läroplanen får inte undervisning och lärande ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen. De olika formerna behöver balanseras och bli till en helhet. Detta innebär att en specifik kunskapsform inte kan kopplas samman med ett visst betygssteg.

- Kursplanens olika delar står i relation till varandra. Hur speglar kunskapskraven utbildningens syfte? Hur kommer kompetenserna som nämns i *Utbildningens mål och karaktär* till uttryck inom de olika aspekterna hörförståelse, läsförståelse, muntlig interaktion, muntlig produktion och skriftlig färdighet?
- Jämför de inledande meningarna av kunskapskraven för de olika aspekterna och de olika kurserna. Hur uttrycks progressionen mellan kurserna i dessa? Vad får det för praktisk betydelse för din undervisning?
- För att få betyg E, C och A krävs att elevens kunskaper motsvarar beskrivningarna av kunskapskravets i sin helhet, dvs. alla fem aspekter. Hur kan du arbeta för att inte bedöma kunskapskravets delar fristående från varandra utan göra en helhetsbedömning av elevens språkliga förmåga men ändå se att elevens kunskaper motsvarar kunskaperna som beskrivs inom var och en av de fem aspekterna?
- Kunskapskraven är till innehåll desamma oavsett betygssteg inom en aspekt och kurs. Det är då med kunskapskravens värdeord som progressionen tydliggörs mellan betygsstegen. Exempel på värdeord som visar på progressionen mellan betygsstegen är **i huvudsak fungerande** och **till viss del sammanhängande** (betyget E), **ändamålsenligt** och **relativt väl sammanhängande** (betyget C) samt **ändamålsenligt och effektivt** och **väl sammanhängande** (betyget A). Utförligare resonemang kring värdeord återfinns i *Utbildning i svenska för invandrare – kursplan och kommentarer*. Utgå från någon av kurserna och aspekterna i kunskapskraven. Fundera över vad skillnaden mellan värdeorden innebär mellan betygsstegen.
- Att tydliggöra för eleven vad som ska uppnås utifrån kunskapskraven och vad som krävs för olika betyg kan göras på olika sätt. Hur kan du i din undervisning hjälpa eleven att se och förstå detta? På vilka sätt kan du synliggöra hur olika moment i undervisningen kopplas till kunskapskraven?
- I skollagen uttrycks att alla elever *ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt* (3 kap. 3 §, skollagen). Hur kan du skapa en lärandemiljö där alla elever ges ledning, stimulans och stöd för att kunna nå längre i sin språkutveckling? På vilka sätt kan du som lärare skapa möjligheter för eleven att utveckla och på olika sätt flera gånger visa kunskaperna som behövs för att kunna nå de olika betygsstegen?

Läs mer

Här bittar du några av Skolverkets publikationer som är aktuella och berör temat:

Skolverket (2012) *Betygsskalan och betygsstegen B och D*

Skolverket (2011) *Kunskapsbedömning i skolan*

Skolverket (2012) *Utbildning i svenska för invandrare – kursplan och kommentarer*

Översättningar av kursplan för utbildning i svenska för invandrare till flera språk, www.skolverket.se